

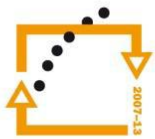
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

„Propojení výuky oborů Molekulární a buněčné biologie a Ochrany a tvorby životního prostředí“

Reg. č.: CZ.1.07/2.2.00/28.0032

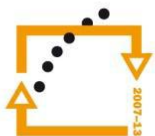
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

**OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost**

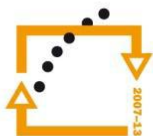
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

„Využití užitečných hub v ochraně rostlin“

Mgr. Eliška Ondráčková

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Integrovaná ochrana (IOR)

Definice (směrnice 2009/128/ES)

„Integrovaná ochrana rostlin“ - pečlivé zvažování veškerých dostupných metod ochrany rostlin a následná integrace vhodných opatření, která potlačují rozvoj populací škodlivých organismů a udržují používání přípravků na ochranu rostlin jiných forem zásahu na úrovních, které lze z hospodářského a ekologického hlediska odůvodnit a které snižují či minimalizují ohrožení lidského zdraví nebo životního prostředí. Systém integrované ochrany rostlin klade důraz na růst zdravých plodin při co nejmenším narušení zemědělských ekosystémů a podporuje mechanismy přirozené ochrany proti škodlivým organismům.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

**OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost**

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Historie

- Vymezení koncepce 1959 – kalifornští entomologové (van Der Bosh, Hagen, Smith, Stern)
- Zavedení do praxe – koncem 70. let min. stol.
- V současnosti – druhá vlna zájmu

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

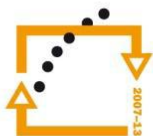
Zásady IOR

prevence – monitoring – intervence

1. Opatření pro prevenci anebo potlačení škodlivých organismů (střídání plodin, agrotechnika, výběr odrůd, osivo a sadba, podpora užitečných organismů atd.)
2. Monitorování výskytu škodlivých organismů, včetně využívání systémů předpovědi prognóz) a systémů varování a včasné diagnózy.
3. Rozhodování o provedení ošetření podle prahů škodlivosti (kritického počtu) ve srovnání s výskytem škodlivého organismu na poli.
4. Preference **nechemických** prostředků a metod před chemickými přípravky, pokud uspokojivě zajistí ochranu před škodlivými organismy.
5. Výběr přípravků **selektivních** k přirozeným nepřítelům, s co **nejmenšími vedlejšími účinky** pro lidské zdraví, necílové organismy a životní prostředí.
6. Používání pesticidů a dalších způsobů ochrany profesionálními uživateli by mělo být pouze v **nezbytném rozsahu**.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Biologická ochrana

Definice:

Cílevědomé používání živých organismů (bakterií, hub, virů, hlístic, roztočů aj.) pro potlačování škodlivých biologických činitelů (škůdců, původců chorob, plevelných rostlin), omezování jejich vývoje, šíření a udržení pod úrovní jejich škodlivého množství v porostech kulturních rostlin.

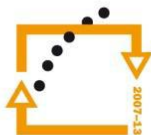
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Intenzivní rozvoj biologické ochrany

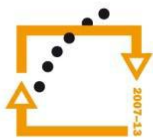
- První poznatky a pokusy o využití biologické ochrany proti škodlivým organismům jsou známy již z druhé poloviny 19. století.

Důvody současného zájmu:

- Omezení používání chemických látek
- Ochrana životního prostředí

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

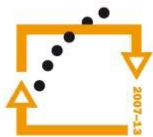
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Metody využívané v biologické ochraně rostlin

- Metoda inokulativní introdukce (tzv. klasická biologická ochrana)
- Metoda augmentativní introdukce (augmentace = zvětšení, zesílení, rozšíření)
- Metoda podpory, ochrany a konzervace přirozených nepřátel

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

**OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost**

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Faktory ovlivňující praktickou realizaci bio-kontroly v komerčním měřítku

- Cena
- Dostupnost
- Účinnost
- Spolehlivost

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Registrace biologických přípravků v EU

- V EU platí pravidla zapsaná v Směrnici 91/414/EEC
- Registrační poplatek: 1,9 mil. € (nicméně průměrný obrat z jednoho přípravku je cca 0,2 mil. €)
- Doba registrace v EU: průměrně 75 měsíců (v USA je 28 měsíců)
- Při registraci biologických přípravků na ochranu rostlin platí stejná pravidla jako pro chemické přípravky

Aktivní látky registrované v USA (EPA) a v EU (Příloha 1 Směrnice 91/414)

	USA	EU		USA	EU
Mikroorganismy	78	8	Přírodní látky	110	12
Bakterie	40	3	Mikrobiální extrakty	0	2
Houby	29	4	Minerální látky	21	3
Kvasinky	2	0	Rostlinné látky	89	7
Baculoviry	7	1	Semio-chemikálie (sex. feromony)	50	0

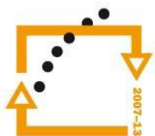
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Biologické přípravky na ochranu rostlin

Růst rostlin		Ochrana rostlin					
A	B	C	D	E	F	G	H
Chemická hnojiva	Biologická hnojiva	Mikro-organismy	Makro-organismy	Přírodní látky	Semio-chemikálie	Chemické pesticidy	Genové produkty

Biologické přípravky na ochranu rostlin			
Živé organismy		Aktivní látky	
Mikroorganismy	Makroorganismy	Přírodní látky	Semio-chemikálie
C	D	E	F
Bakterie	Parazitě (parazitoidi)	Živočišné	Sex. feromony
Houby	Predátoři	Mikrobiální	Kairomony (atraktanty)
Kvasinky	Hlístice	Minerální	Synomony
Viry	Obratlovci	Rostlinné	Allomony

Zdroj: Grent 2011, Plant Protection New Style)

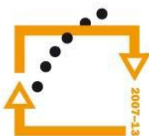
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

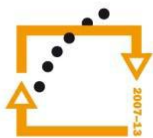
OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Původ	Choroby				Škůdci				Plevelé
	BA	FU	NE	VI	AC	IN	ML	OŽ	HE
C Mikroorganismy									
Bakterie	+++	+++	+++			+++			
Houby	+++	+++	+++		+++	+++			
Kvasinky	+++	+++							
Viry				+++		+++			
D makroorganismy									
Parazité						+++		+	+
Predátoři					+++	+++	+		+
Hlístice						+++	+++		
obratlovci						+	++	+++	+++
E Přírodní látky									
Živočišné	+	++	++	++		+		+	
Mikrobiální	+++	+++			+++	+++			
Minerální	+++	+++	+		++	++	++	+	+++
Rostlinné	+++	+++	+++		+++	+++	+++	+++	+++
F Feromony									
Sex. feromony						+++			
Kairomony						++			
Synomony						+			
Allomony						+			

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Biologické přípravky na bázi mikroorganismů

Mikroorganismy jsou živé organismy, se kterými je třeba nakládat odlišně oproti chemickým přípravkům.

Biologické přípravky

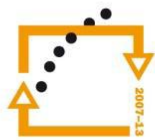
- Musí se uchovávat za určitých podmínek.
- Nástup účinnosti: po překonání lag-fáze, kdy dojde k namnožení mikroorganismů a rozšíření v prostředí
- Ochrana se potom udržuje po měsíce od aplikace.
- Jejich životaschopnost a tím i účinnost ovlivňuje vlhkost, teplota a zbytky pesticidů.

Chemické přípravky

- Rychlý nástup účinnosti
- Největší účinnost těsně po aplikaci
- Po určité době účinnost postupně klesá
- Účinnost ovlivňuje: pH, teplota, EC, počet aplikací, koncentrace, populace mikroorganismů, rezidua v půdě

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

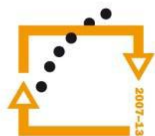
Biologické přípravky na bázi mikroorganismů

Mikroorganismus	Počet vyráběných přípravků	Aktivní složky
Bakterie	239	51
Houby	217	65
Viry	48	16
Kvasinky	7	3
Celkem	511	135

290 výrobců vyrábějících přípravky na bázi mikroorganismů

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Registrované houbové produkty k ochraně rostlin v zemích EU

Aktivní houbová složka	Použití	Počet států EU (z 15)
<i>Ampelomyces quisqualis</i>	fungicid	1
<i>Coniothyrium minitans</i>	fungicid	15
<i>Myrothecium verrucaria</i>	nematocid	1
<i>Paecilomyces lilacinus</i>	nematocid	4
<i>Pythium oligandrum</i>	fungicid	(1)
<i>Trichoderma harzianum</i>	fungicid	8
<i>Trichoderma polysporum</i>	fungicid	3
<i>Trichoderma virens</i>	fungicid	1
<i>Trichoderma viride</i>	fungicid	5
<i>Clonostachys catenulata</i>	fungicid	1
<i>Fusarium oxysporum</i>	fungicid	1
<i>Verticillium dahlia</i>	fungicid	1
<i>Metarhizium anisopliae</i>	insekticid	3
<i>Isaria fumosorosea</i>	insekticid	7
<i>Verticillium lecanii</i>	insekticid	6
<i>Beauveria bassiana</i>	insekticid	7

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání

pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Biologická ochrana proti houbovým patogenům

- použití mikrobiálních antagonistů k potlačení chorob
- v biologické ochraně se uplatňují:
 - 1) prosté přírodní látky (jejich směsi se specifickými aktivitami nebo směsi s více efekty)
 - 2) vzájemně prospěšné soužití různých druhů (symbióza = soužití hub s kořeny vyšších rostlin)
 - 3) antagonismus a dravý způsob obživy

Antagonistické vztahy

- 1) **Antibióza** – různorodé dráhy antagonismu
= inhibice (a zničení) organismu metabolickou produkcí jiného organismu
Antibiotika = „organické látky produkované mikroby, které jsou v nízkých koncentracích škodlivé růstu nebo metabolickým aktivitám jiných mikroorganismů“.
- 2) **Kompetice** (konkurence) – nepřímý antagonismus
= konkurence o kyslík, živiny a prostor
- 3) **Přímý antagonismus** (mykoparazitismus)
= přímé napadení houby parazitem, následované využitím živin

Rozdělení mykoparazitů podle způsobu výživy

1) **Nekrotrofní (destruktivní) mykoparazité**

Zabíjejí své hostitele. Hyfy parazita jsou v kontaktu a rostou ve spojení s hyfami hostitele, někdy je ovíjejí, a často jimi penetrují.

Mají často široké spektrum hostitelských hub a jsou relativně nesespecializovaní v jejich mechanismu parazitismu.

Často produkují exotoxiny.

2) **Biotrofní mykoparazité**

Získávají živiny přímo z žijícího mycelia hostitele.

Mají užší spektrum hostitelů a často také formují specializované infekční struktury nebo jiná spojení hostitel-parazit.

Produkce exotoxinů se nevyskytuje.

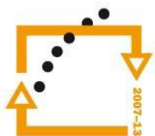
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

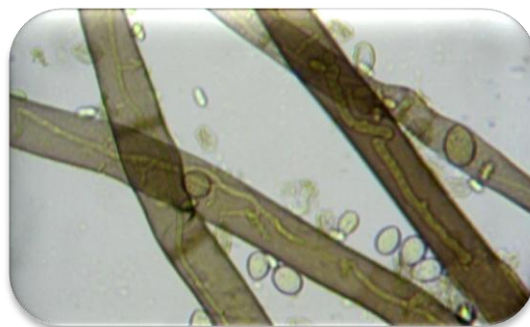
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Etapy mykoparazitické aktivity

Indukce klíčení
(na základě gradientu
metabolitů - chemotaxe)

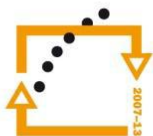
**Rozpoznání
hostitele**
(lektiny, produkce
metabolitů, enzymů,
oplétání hyf, tvorba
postraních hyf, haustorií)

Vlastní penetrace
(usmrcení hostitele,
utilizace živin)

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Biologické přípravky na bázi mykoparazitických hub v ČR

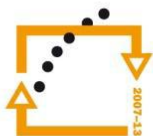
- Pythium oligandrum* – přípravek Polyversum
- Trichoderma harzianum* – přípravek Supresivit
- Coniothyrium minitans* – přípravek Contans
- Clonostachys rosea* + *Trichoderma asperellum* – přípravek Gliorex
- Clonostachys rosea* – Clonoplus

Využití hub k potlačení škůdců

- ☐ **Škůdci:** mšice, molice, křísci, puklice, mouchy, brouci, housenky, třásněnky a roztoči; některé larvy brouků
- ☐ **Entomopatogenní houby:** *Entomophthora*, *Pandora*, *Beauveria*, *Lecanicillium*, *Isaria*, *Purpureocillium*, *Metarhizium*, *Verticillium*, *Hirsutella*, aj.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Podmínky pro úspěšnou účinnost

- Vlhkost a teplota
- Druh entomopatogenní houby/účinný kmen
- Druh škůdce
- Vývojové stádium škůdce
- Pesticidní ochrana rostlin

Insekticidní přípravky v ČR

- V současné době nejsou
- Dříve Boverol